

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

” _____ 2019 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

«СУЧАСНІ СВІТОВІ ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ»

рівень вищої освіти третій (освітньо-науковий)

галузь знань 29 Міжнародні відносини

спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»

вид дисципліни вибіркова

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

2019 / 2020 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
“28” серпня 2019 року, протокол № 1

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Матюшенко І. Ю., д-р екон. наук, професор,
професор кафедри міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова
ХНУ імені В. Н. Каразіна

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова
Протокол від “27” серпня 2019 року № 1

Завідувач кафедри

_____ Казакова Н. А.

Програму погоджено методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Протокол від “27” серпня 2019 року № 1

Голова методичної комісії

_____ Григорова-Беренда Л. І.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Сучасні світові інтеграційні процеси» складена відповідно до програми підготовки третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» кваліфікації доктор філософії з міжнародних економічних відносин.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – формування теоретичних знань та практичних навичок з аналізу форм, методів і напрямів інтеграційних процесів у регіонах світу, сучасних тенденцій формування регіональних і субрегіональних систем міжнародних економічних відносин на рівні, що відповідає вимогам підготовки докторів філософії.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни – формування та розвиток у здобувачів програмних компетентностей, необхідних для розв’язання ними актуальних проблем дослідницько-інноваційної, професійної та викладацької діяльності у сфері міжнародних економічних відносин та відображення їх у власному науковому дослідженні:

– ЗК1. Здатність до набуття універсальних навичок дослідника: пошуку, систематизації і синтезу інформації з різних джерел.

– ЗК2. Здатність формувати системний науковий світогляд, проявляти креативність, продукувати і приймати обґрунтовані рішення.

– ЗК3. Здатність до абстрактного, критичного мислення, аналізу та синтезу на основі логічних аргументів і перевірених фактів в умовах обмеженості часу і ресурсів з урахуванням принципів тайм-менеджменту.

– ЗК4. Здатність демонструвати культуру наукового усного і писемного мовлення державною та іноземними мовами при оформленні наукових та академічних текстів, демонстрації результатів наукових досліджень у ході дискусій та наукової полеміки.

– ЗК5. Здатність працювати в команді дослідників, виявляти ініціативу, брати на себе відповідальність, мотивувати людей та рухатися до спільної мети, сповідуючи та дотримуючись принципів наукової етики.

– ФК 1. Здатність демонструвати глибокі знання сучасних теоретичних, методологічних та методичних засад дослідження інтеграційних процесів та міждержавних об’єднань у сучасному світі, визначенні ролі та місця інтеграції в сучасних міжнародних економічних відносинах.

– ФК 2. Здатність до формування наукового цілісного уявлення про розвиток інтеграційних процесів у Європі, на Американському континенті, в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, в Океанії та на Африканському континенті, перспектив розвитку регіональних інтеграційних об’єднань за участю України, а також регуляторні механізми міжнародних інтеграційних процесів в умовах реформування інтеграційних об’єднань.

– ФК 3. Здатність до аналітичного мислення та практичних навичок систематизації інформації з метою обробки великих масивів даних, здійснення оцінювання та прогнозування міжнародних економічних та соціальних явищ.

– ФК 4. Здатність застосовувати інформаційні технології, сучасні методи моделювання та прогнозування із використанням новітніх прикладних пакетів і програмних продуктів для наукового обґрунтування та підтвердження / спростування гіпотез.

– ФК 5. Здатність здійснювати публічну апробацію результатів досліджень, сприяти їх поширенню в науково-практичній сфері українською та іноземними мовами.

– ФК 6. Здатність аналізувати, систематизувати та узагальнювати результати міждисциплінарних наукових досліджень у сфері міжнародних економічних відносин, міжнародної інтеграції та бізнесу.

1.3. Кількість кредитів – 4.

1.4. Загальна кількість годин – 120.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
вибіркова	
Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Рік підготовки	
2-й	2-й
Семестр	
3-й	3-й
Лекції	
8 год.	4 год.
Практичні, семінарські заняття	
7 год.	-
Самостійна робота	
105 год.	116 год.
Індивідуальні завдання	
-	

1.6. Заплановані результати навчання. Згідно з вимогами освітньо-наукової програми аспіранти повинні досягти таких результатів навчання:

ПРН 1. Проводити міждисциплінарні наукові дослідження економічних процесів, володіючи належним рівнем загальнонаукових компетентностей, які сприяють формуванню цілісного наукового підходу, професійної етики та загального культурного кругозору.

ПРН 2. Демонструвати системний науковий світогляд, уміння креативно мислити, формулювати висновки і розробляти рекомендації, пропонувати неординарні підходи з використанням новітніх технологій у розв'язанні поставлених завдань.

ПРН 3. Узагальнювати, критично мислити й аналізувати явища та проблеми, які вивчаються, проявляти гнучкість у прийнятті рішень на основі логічних аргументів та перевірених фактів в умовах обмеженого часу і ресурсів на засадах загальнонаукової методології.

ПРН 4. Ідентифікувати наукові та практичні проблеми, готувати наукові тексти та доповіді, здійснювати публічну апробацію результатів досліджень як державною так і іноземними мовами, демонструвати усну та письмову комунікацію.

ПРН 5. Демонструвати лідерські якості, навички міжособистісної взаємодії, вміння працювати в команді дослідників, ефективно спілкуватися на професійному та соціальному рівнях, дотримуючись принципів наукової етики.

ПРН 7. Аналізувати та застосовувати концептуальні моделі, науковий доробок вітчизняних та зарубіжних вчених, фундаментальні постулати та теорії, парадигми розвитку інтеграційних процесів та створення міждержавних об'єднань у сучасному світі, визначенні ролі та місця інтеграції в сучасних міжнародних економічних відносинах.

ПРН 8. Мати наукове цілісне уявлення про розвиток інтеграційних процесів у Європі, на Американському континенті, в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, в Океанії та на Африканському континенті, перспектив розвитку регіональних інтеграційних об'єднань за участю України, а також регуляторні механізми міжнародних інтеграційних процесів в умовах реформування інтеграційних об'єднань.

ПРН 9. Володіти аналітичним мисленням та методиками систематизації та обробки великих масивів даних, оцінювання та прогнозування соціально-економічних явищ.

ПРН 10. Застосовувати інформаційні технології, сучасні методи моделювання та прогнозування із використанням новітніх прикладних пакетів і програмних продуктів для наукового обґрунтування та підтвердження / спростування гіпотез.

ПРН 11. Здійснювати публічну апробацію результатів досліджень, сприяти їх поширенню в науковій та практичній сферах як українською, так і іноземними мовами.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Теоретичні аспекти дослідження інтеграційних процесів та міждержавних об'єднань у сучасному світі

Поняття інтеграції. Передумови розвитку і етапи становлення інтеграційних процесів. Теоретичні підходи до дослідження процесів інтеграції. Рівні та ефекти інтеграції.

Тема 2. Роль та місце інтеграції в сучасних міжнародних економічних відносинах
Глобальні проблеми, глобальні виклики і тренди соціально-економічного розвитку. Вплив глобалізації і регіоналізації на розвиток інтеграційних процесів і об'єднань. Процеси регіоналізації у міжнародних економічних відносинах. Причини і передумови посилення інтеграційних процесів в сучасних умовах. Співвідношення інтеграції і суверенітету.

Тема 3. Розвиток інтеграційних процесів у Європі

Основні етапи європейської інтеграції. Еволюція інтеграційних процесів у Європі у ХХ – на початку ХХІ століття. Реалізація інтеграційного проекту Європейський Союз. Криза інтегрованої Європи, сучасні проблеми і перспективи трансформації ЄС. Реалізація субрегіональних інтеграційних проектів ЦЕФТА, ЦЕІ, Вишеградської четвірки, єврорегіонів. Розвиток Північного співробітництва і співробітництва держав Балтії. Інтеграція як метод подолання конфліктних ситуацій і криз у Південно-Східній Європі. Розвиток і становлення Євразес. Порівняльна оцінка потенціалу регіональних об'єднань ЄС і Євразес. Передумови і наслідки BREXIT для країн ЄС та України.

Тема 4. Сучасні інтеграційні процеси на Американському континенті

Розвиток інтеграційних процесів у Північній Америці, НАФТА, латиноамериканська інтеграція. Порівняння угод НАФТА та USMCA. Бразилія і Аргентина у процесах співробітництва. Участь центральноамериканських держав у інтеграційних процесах. Особливості інтеграції держав Південного конусу. Перспективи міжамериканської інтеграції: пропозиції США та їх альтернатива. Розвиток відносин США – Європа, перспективи зони вільної торгівлі. Зарубіжна допомога як інструмент реалізації інтеграційних пріоритетів США.

Тема 5. Інтеграційні процеси в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні

Передумови і становлення інтеграційних процесів в Азії. Регіональні і субрегіональні комплекси азіатських країн. Інтеграційні об'єднання держав Близького Сходу та міжарабська інтеграція (ЛАД, РСАДПЗ та ін.). Особливості інтеграції держав Південно-Східної Азії. Середній Схід у сучасних інтеграційних процесах (АСЕАН, СЕАТО та ін.). Середня Азія (Центральна Азія) – проблеми інтеграції.

Тема 6. Сучасні інтеграційні процеси в Океанії

Поглиблення співробітництва Австралії, Нової Зеландії та Океанії. Напрями і проекти співробітництва держав Океанії. Участь держав регіону у спільних проектах.

Тема 7. Розвиток інтеграції на Африканському континенті

Передумови і чинники розвитку інтеграції в Африці. Формування та характеристика комплексів регіональних і субрегіональних відносин. Проекти загально-африканської інтеграції. Інтеграційні об'єднання африканських держав регіонального та субрегіонального рівня (ЕКОВАС, КОМЕСА, САДК та ін.). Сучасні проблеми і перспективи поглиблення інтеграції провідних африканських держав.

Тема 8. Розвиток регіональних інтеграційних об'єднань за участі України

Євроінтеграційний курс України: проблеми, протиріччя, перспективи. Асоціація України з ЄС. Розвиток якісно нових взаємовідношень з Євразес. Порівняння форм регіональної економічної інтеграції України. Вмонтування України у глобальні ланцюги доданої вартості. Зона вільної торгівлі Україна-ЄС. Основні характеристики зовнішньоторговельних зв'язків України з країнами ЄС і ЄврАзЕС.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
л		с	інд	ср	л		с	інд	ср	
Тема 1. Теоретичні аспекти дослідження інтеграційних процесів та міждержавних об'єднань у сучасному світі	14	1			13	14				14
Тема 2. Роль та місце інтеграції в сучасних міжнародних економічних відносинах	14	1	1		12	14				14
Тема 3. Розвиток інтеграційних процесів у Європі	17	1	1		15	17	1			16
Тема 4. Сучасні інтеграційні процеси на Американському континенті	15	1	1		13	15	1			14
Тема 5. Інтеграційні процеси в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні	15	1	1		13	15	1			14
Тема 6. Сучасні інтеграційні процеси в Океанії	14	1	1		12	14				14
Тема 7. Розвиток інтеграції на Африканському континенті	14	1	1		12	14				14
Тема 8. Розвиток регіональних інтеграційних об'єднань за участі України	17	1	1		15	17	1			16
Усього годин	120	8	7		105	120	4			116

4. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ, ЛАБОРАТОРНИХ) ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Теоретичні аспекти дослідження інтеграційних процесів та міждержавних об'єднань у сучасному світі	0
2.	Тема 2. Роль та місце інтеграції в сучасних міжнародних економічних відносинах	1
3.	Тема 3. Розвиток інтеграційних процесів у Європі	1
4.	Тема 4. Сучасні інтеграційні процеси на Американському континенті	1
5.	Тема 5. Інтеграційні процеси в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні	1
6.	Тема 6. Сучасні інтеграційні процеси в Океанії	1
7.	Тема 7. Розвиток інтеграції на Африканському континенті	1
8.	Тема 8. Розвиток регіональних інтеграційних об'єднань за участі України	1
	Разом	7

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ теми	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Виявити особливості інтеграційних процесів та міждержавних об'єднань у сучасному світі	13	14

2.	Обґрунтувати роль та місце інтеграції в сучасних міжнародних економічних відносинах	12	14
3.	Провести компаративний аналіз розвитку інтеграційних процесів для країн Європи	15	16
4.	Визначити компаративні переваги сучасних інтеграційних процесів для країн Американського континенту	13	14
5.	Встановити компаративні переваги інтеграційних процесів у Азіатсько-Тихоокеанському регіоні	13	14
6.	Визначити особливості сучасних інтеграційних процесів у Океанії	12	14
7.	Проаналізувати розвиток інтеграції на Африканському континенті	12	14
8.	Визначити компаративні переваги розвитку регіональних інтеграційних об'єднань за участі України	15	16
	Разом	105	116

6. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Засвоєння теми (**поточний контроль**) контролюється на семінарських заняттях відповідно до конкретних цілей, **проміжний контроль** – на семінарських підсумкових заняттях або виконанням практичних завдань за темами курсу.

Застосовуються такі засоби діагностики рівня підготовки аспірантів: виконання практичних завдань за темами курсу; тестові завдання; підготовка есе; письмова форма екзамену.

Підсумковий контроль засвоєння курсу здійснюється на екзамені. Оцінка успішності аспіранта з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння окремих тем.

7. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

Поточний контроль, самостійна робота								Разом	Екзамен	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	60	40 (20 балів за 2 теоретичних питання та 20 балів за творче питання)	100
7	7	8	8	8	7	7	8			

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

Глобализация и международная экономическая интеграция / под ред. Е.В. Авдокушина, В.С. Сизова. – К.: Магистр, 2015. – 320 с.

Глобалізація та регіоналізація як вектори розвитку міжнародних економічних відносин : колективна монографія / кол. авт. ; за ред. О. А. Довгаль, Н. А. Казакової. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2018. – 540 с.

Європейська економічна політика. Практикум: навч. посіб. / Є 24 [В.І. Чужиков, Є.Г. Панченко, А.А. Грищенко, О.А. Федірко, та ін.]; за заг. ред. В.І. Чужиова. – К.: КНЕУ, 2010. – 214 с.

Європейський проект та Україна : монограф. / А. В. Єрмолаєв, Б. О. Парахонський, Г. М. Яворська, О. О. Резнікова [та ін.]. – К. : НІСД, 2012. – 136 с.

Економічні дослідження (методологія, інструментарій, організація, апробація). За ред. А.А. Мазаракі. – К., 2015.

Киреев А. Международная экономика: В 2-х ч. - М.: Международные отношения, 2016.

Країни світу і Україна: енциклопедія : в 5-х т. / редкол. : А. І. Кудрявченко (головна) та ін. ; ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України». – К.: «Фенікс», 2017.

Кухарська Н.О. Україна в сучасних інтеграційних процесах: Навчальний посібник. – Одеса: «Атлант ВОІ СОІУ», 2015. – 186 с.

Лук'яненко Д. Г. Глобальна економічна інтеграція: моногр. – К.: ТОВ «Національний підручник», 2009. – 217 с.

Лук'яненко Д. Г. Економічна інтеграція і глобальні проблеми сучасності: навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2005. – 204 с.

Мальська М. П. Основи європейської інтеграції: підручник. / М. П. Мальська, Н. В. Антонюк – К.: «Центр учбової літератури», 2015. – 320 с.

Мателешко Ю.П. Навчально-методичні рекомендації з курсу «Міжнародна інтеграція та глобалізація у світовій політиці» / Ю.П.Мателешко. – Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2014. – 42 с.

Матюшенко І. Ю., Беренда С.В., Резніков В. В. Євроінтеграція України в системі міжнародної економічної інтеграції : навч. посібн. / І. Ю. Матюшенко, С. В. Беренда, В. В. Резніков. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 504 с.

Матюшенко І.Ю., Родченко В.Б., Борисенко М.Б. Технології суспільного розвитку. Ч.І та Ч.ІІ: навч. посібн. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019.

Менеджмент європейської економічної інтеграції: підручник / С. М. Писаренко, Н. В. Горін, Л. А. Українець та ін. ; за ред. С. М. Писаренко. — К. : Знання, 2012. — 373 с.

Міжнародні економічні відносини: підручник / За редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. – 602 с.

Міжнародна економічна діяльність України: стан та тенденції розвитку: монографія / М-во освіти і науки України; О.Б. Чернега [та ін.]; наук. ред. О.Б. Чернега. – Донецьк: ТОВ «Східний видавничий дім», 2012. – 395 с.

Международная интеграция: Учебное пособие / О.Б. Чернега, В.С. Белозубенко, И.С. Бондаренко, А.Ю. Молчанова, Л.М. Самосьонюк, А.А. Семенов; под ред. О.Б. Чернеги. – 2-е. изд, обновл. и доп. – Донецк: «Каштан», 2009. – 350 с.

Міжнародна інтеграція: навч. посібник. Серія Євроінтеграція: український вимір. За ред. проф. Телешуна С.О., Бакуменка В.Д. - Ужгород: «Ліра», 2009. - 472 с

Світові інтеграційні процеси в умовах трансформації міжнародних систем : навч. посіб. / М.А. Кулініч, В.Г. Циватий, Л.Д. Чекаленко; за наук. ред. Л.Д. Чекаленко. – К.: ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2013. – 628 с.

Світова та європейська інтеграція: навч. посібник. – Тернопіль: Тернопільський національний економічний університет, 2013. – 260 с.

Світова економіка : підручник / За редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. – 349 с.

Світова економіка: підручник /А.С. Філіпенко, В.С. Будкін, О.І. Рогач та ін. – К.: Либідь, 2017. – 640 с.

Ткаленко С.І., Петрашко Л.П. Європейський проектний менеджмент: навч. посіб - К.: КНЕУ, 2014 - 412 с

Трансформація міжнародних економічних відносин в епоху глобалізації: монографія / За редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 316 с.

Філіпенко А.С. Міжнародні економічні відносини: Історія. Підручник. – К.: Либідь, 2016. – 384 с.

Чужиков В. та ін. Практикум з проведення тренінгів з європейської інтеграції. – К.: КНЕУ, 2014. – 224 с.

Допоміжна література

Гальчинський А. Глобальні трансформації: концептуальні альтернативи. Методологічні аспекти. – К., 2016.

Горбач Л.М., Плотніков О.В. Міжнародні економічні відносини: Підручник. – К.: Кондор, 2015. – 358 с.

Козик В.В. Панкова Л.А., Даниленко Н.Б. Міжнародні економічні відносини: навч. Посібник. - К.: Знання, 2016.

Комишин С.В. Международные экономические отношения на рубеже тысячелетий: Учебное пособие. – Херсон: Олди-плюс, 2012. – 560 с.

Курбатов К.С. Международная экономическая интеграция: сущность, причины, виды, развитие // Наука, образование, общество: тенденции и перспективы развития : материалы VII Междунар. науч.-практ. конф. (Чебоксары, 24 сент. 2017 г.) / редкол.: О.Н. Широков [и др.] – Чебоксары: ЦНС «Интерактив плюс», 2017. – С. 264-269

Мисько О.Н. Международная экономическая интеграция. – СПб: Университет ИТМО, 2015. – 174 с.

Ожигина, В. В. Международная экономическая интеграция : учебное пособие / В. В. Ожигина, О. Н. Шкутько, Е. Н. Петрушкевич ; под ред. В. В. Ожигиной. – Минск : БГЭУ, 2017. – 431 с.

Рогова И.А., Палванов А.М. Международная экономическая интеграция: специфика и перспективы Евразийских региональных объединений. Вестник университета. – 2017. – № 11. – С. 115-122.

Харламова В.Н. Международная экономическая интеграция : учеб. пособие / В. Н. Харламова ; МГИМО(У) МИД РФ. – М. : Анкил, 2002. – 174 с.

Шкваря, Л. В. Международная экономическая интеграция в мировом хозяйстве : учеб. пособие / Л.В. Шкваря. – Москва : ИНФРА-М, 2018. — 315 с.

Школа І.М., Козменко В.М., Бабінська О.В. Міжнародні економічні відносини. – К.: КНТЕУ, 2013. – 589 с.

9. ПОСИЛАННЯ НА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ, ВІДЕОЛЕКЦІЇ, ІНШЕ МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України - Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.

2. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України - Режим доступу: www.kmu.gov.ua.

3. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України - Режим доступу: <http://mon.gov.ua>

4. Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua>

5. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого.[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nplu.org>

6. Офіційний сайт Національної академії наук України. – Режим доступу: <http://www.nas.gov.ua>

7. Офіційний сайт Європейського Союзу. Режим доступу: <https://eeas.europa.eu>

8. Представництво Європейського Союзу в Україні. Режим доступу: https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk

9. Статистична служба Європейського Союзу. Режим доступу:
<http://ec.europa.eu/eurostat>
10. Європейський банк реконструкції та розвитку. Режим доступу:
<http://www.ebrd.com/home>
11. Офіційний сайт Організації об'єднаних націй. Режим доступу:
<http://www.un.org/ru/index.html>
12. Міжнародний валютний фонд. Режим доступу:
<http://www.imf.org/external/index.htm>
13. Всесвітній економічний форум. Режим доступу:
<https://www.weforum.org>